

Список использованных источников

1. Алексеева, Е. Л. Использование проблемной ситуации в обучении младших школьников / Е. Л. Алексеева // Пачатковае навучанне. – 2010 - № 12 – С. 72-77.
2. Гальперин П.Я. Методы обучения и умственное развитие ребенка. - М.: Изд-во МГУ, 1985
3. Матюшкин А.М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении.- М:Просвещение, 1972-208с.
4. Селевко Г.К. Проблемное обучение / Г.К.Селевко // Школьные технологии.- 2006.- № 2.-С. 61- 65. с.61.

КОМУНІКАТИВНО ІГРОВА МЕТОДИКА ДЛЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Т.М. Мельник

Сарненський педагогічний коледж
Рівненського державного
гуманітарного університету
Сарни, Україна

Основною метою навчання іноземної мови в початковій школі є оволодіння молодшими школярами основами іншомовної комунікативної компетенції в процесі їх особистісного розвитку в діалозі культур [6, с.4]. Іноземна мова має засвоюватися учнями як засіб спілкування. Діти повинні вивчати мову у процесі зацікавленого спілкування та взаємодії з різноманітними персонажами: вчителем, ляльками, літературними чи казковими героями, дивним тваринами тощо

Реалізація завдань, поставлених новою програмою, залежить від рівня психічного розвитку молодших школярів, від рівня засвоєння і переробки знань, формування навичок і вмінь таких психічних процесів як сприйняття, пам'ять, мислення, уява.

В педагогіці підкреслюється існування тісного взаємозв'язку між навчанням і розвитком. «Навчання не тільки сприяє розвитку а й залежить від нього. Воно веде за собою розвиток, опираючись на його досягнення. Учні можуть вчити лише те, до чого у них є готовність, а вона є результатом їх загального розвитку, в якому беруть участь не лише навчання а й інші внутрішні та зовнішні умови» [3, с.].

Результати досліджень свідчать про те, що навчальні процеси проходять успішніше, якщо враховуються психофізіологічні

особливості молодших школярів, а також стимулюється психічний розвиток дитини за рахунок використання розвиваючого потенціалу іноземної мови. Так, діти шестирічного віку не можуть тривалий час знаходитися нерухомо в одній позі, тому активний рух не лише співпадає з потребою віку, але й прискорює процес засвоєння іноземної мови. Слід враховувати швидку втомлюваність дітей і обов'язково проводити фізкультхвилинки, які супроводжуються римуваннями. Таким чином досягається подвійна мета: невеличкий перепочинок та запам'ятовування іноземної мови.

Молодший шкільний вік – період найбільш інтенсивного розвитку дитини, становлення його психічних функцій. Учні 1-2 класів – найскладніші учні школи. Діти цього віку мають не тільки сприятливі задатки до вивчення іноземних мов - добре розвинений фонематичний та звуковисотний слух, точну імітацію, здатність до повторення та копіювання, потребу у спілкуванні але й ряд вікових психофізіологічних та індивідуальних особливостей, які ускладнюють вивчення іноземної мови.

В учнів 1-2 класів переважають мимовільні процеси сприйняття, уваги, пам'яті. Об'єм їх уваги незначний, вони не можуть довго концентрувати увагу на одному об'єкті; розподіл уваги –слабкий; сприйняття – злитне, цілісне, із слабкою диференціацією; мислення – наочно образне та індивідуально- конкретне, тому спілкування обмежується темами про близьке та знайоме. Мислення недостатнє, тому у дітей 1-2 класу домінує пам'ять, темпи розвитку якої максимальні в період навчання в початковій школі (6-10років) [5, с].

Для молодших школярів характерне буквальне запам'ятовування, яке залежить від яскравих образів, активної особистої діяльності учнів, їх емоційного стану, інтересу до навчального матеріалу. На початковому етапі діти засвоюють мову наочним шляхом, коли чують слово і одночасно спостерігають явище чи дію. Чим менша дитина, тим більше навчальний процес має опиратися на її практичні дії: їй необхідно взяти предмет, потримати в руках, погладити його, побудувати з нього щось. Емоційний та психічний стан може швидко змінюватися через слабкість нервової системи, що викликає різні прояви в поведінці: сміх, плач, «мазання» тощо, тому найоптимальнішим способом навчання є ігрова ситуація, адже гра – шлях дітей до пізнання світу і в іграх діти завжди знаходять собі «комфортне» місце.

На першій та другій стадії учні можуть вживати символи та знаки у навчанні, виконувати конкретні дії, в процесі яких розвиваються способи мислення, але важливою передумовою для здійснення розумових операцій залишається конкретна наочність. Поступовий перехід від

внутрішніх предметних дій до внутрішніх розумових дій дозволяє дітям цього віку проводити операції мислення: аналізу, синтезу, порівняння, класифікації тощо. На третій стадії учні можуть здійснювати розумові операції без опори на чуттєве сприймання, можуть мислити абстрактно, формувати поняття, в тому числі і лінгвістичні, які вважаються найскладнішими.

Більшість учнів до кінця молодшого шкільного віку можуть усвідомлювати закономірності мовної системи і формувати лінгвістичні поняття, що є однією з умов успішного оволодіння іноземною мовою. Ефективність навчання іноземної мови буде тим вища, чим раніше до процесів неусвідомленого засвоєння будуть підключені процеси усвідомленого засвоєння. Проблема прискорення психічного розвитку молодших школярів є особливо актуальною в початковій школі, тому і обумовлює застосування комунікативно ігрової розвиваючої методики навчання іноземної мови. Вона забезпечує дійове, зорієнтоване на особистість навчання іншомовного спілкування.

Ідея розвиваючого навчання не є новою. Вона була закладена Й.Песталоцці, підтримана Ушинським, розвинена Л.С.Виготським та його послідовниками. Одним із найбільш цінних положень теорії Л.С.Виготського є положення про необхідність діагностування рівня розвитку учнів, визначення їх реального рівня розвитку і потенційного рівня розвитку (які інтелектуальні дії учні можуть виконати у співробітництві із дорослими). Існує певна зона інтелектуальної імітації, пов'язана із реальним рівнем розвитку, названа «зоною найближчого розвитку» дитини. Навчання повинно вести за собою розвиток, воно повинно орієнтуватись не на слабкість а на його силу, тобто на «зону найближчого розвитку» дитини. Цей період навчання є найбільш легким, економним і плідним, тому що дозріваючі властивості психіки дитини найбільш чуттєві до педагогічного впливу. Інтелектуальний розвиток молодших школярів в більшій мірі залежить від змісту навчання [4, с].

Тому навчання повинно бути розвиваючим, комунікативно спрямованим та ігровим, оскільки діти вирости із дошкілля, де переважаючими видами діяльності були ігри. Задовільняючи потребу дитини гратися, перевтілюватись, рухатись учитель забезпечує умови для вивчення іноземної мови. «У дитячому віці гра – це норма і дитина повинна завжди гратися, навіть коли робить серйозну роботу» (А.С.Макаренко). Відомо, що ігри поділяються на : предметні, сюжетні, рольові, імітаційні, драматичні тощо. Розвиваюче та комунікативно спрямоване навчання створює найбільш сприятливі умови для інтенсивного розвитку потенційних здібностей дитини, які лише

формується. Діти повинні вивчати мову у процесі зацікавленого спілкування та взаємодії із різноманітними персонажами: ляльками, героями казок, вдаваними носіями мови, рольовими персонажами. Матеріал засвоюється краще, якщо він інсценується, подається в ігровій формі. Декламування віршів, інсценізація казок, невеличких п'єс, спектаклів допомагають не тільки засвоєнню нового матеріалу але й формуванню комунікативної компетентності. Тому Л.Л.Макарова вважає, що найбільш сприятливі умови для інтенсивного розвитку психічних функцій молодших школярів, а отже і для вивчення іноземної мови є: створення ігрових та проблемних ситуацій, які стимулюють до активного розвитку мислення і запам'ятовування навчального матеріалу; забезпечення оптимального співвідношення проблемних та ігрових ситуацій у навчально-виховному процесі, що забезпечує перевагу ігрових ситуацій на першому році навчання, поступовий перехід до проблемних ситуацій починаючи з третього класу початкової школи, врахування вікових та індивідуальних психофізичних особливостей учнів, пріоритет розвитку логічної пам'яті і операційний механізм мислення, які є основою для формування понять та основних компетентностей.

Варто зазначити, що сучасні навчально методичні комплекси з іноземних мов розроблені на основі комунікативно-ігрової методики навчання, в них представлені дидактичні ігри та проблемні ситуації, які стимулюють психічний розвиток молодших школярів. На думку Д.Б.Ельконіна «сприйняття стає думаючим, а пам'ять – мислячою». Тому підручники, як основні носії змісту навчання, повинні сприяти розвитку комунікативних потреб у пізнанні інших країн і народів, у пошуку друзів не тільки для спілкування але й для розв'язання певних проблем власної життєдіяльності. Підручники повинні містити як змістову, так і мовну інформацію та слугувати певними засобами узагальнень іншомовного досвіду школярів. Зміст підручників повинен не тільки розширювати світогляд, але й сприяти глибшому розумінню власної культури та її ролі в духовному та моральному розвитку людства. У підручнику забезпечується збалансована діяльність під час послідовного оволодіння рідною та чужою мовами.

Мислення вдосконалюється в процесі оволодіння операційним механізмом мислення, тобто учні вчаться здійснювати такі операції як аналіз, синтез, порівняння, класифікація, узагальнення та усвідомлюють зміст основних понять.

На думку А.Н.Леонтьєва та П.Я.Гальперина, зрозуміти та сформулювати поняття можна лише в процесі виконання та дослідження розумових дій, котрі опираються на зображення дій та їх властивостей. Отож, предметні

дії, передбачені в лексичних іграх з карточками, в граматичних іграх з кеглями, карточками, м'ячами, кубиками та іншими символами сприяють оволодінню змістом понять та допомагають формувати певні поняття. Використання карточок, геометричних фігур, різних предметів, атрибутів, музики, жестів, рухів в кольорових та казкових іграх сприяє розвитку можливостей сприймання за рахунок підключення різних аналізаторів, цілісного впливу на особистість дитини. Чим більше перцептивних органів задіяно при навчанні, тим краще і глибше запам'ятовується навчальний матеріал.

В комунікативно-ігровій методиці навчання розробляються спеціальні завдання, які формують уміння використовувати і створювати мнемічні опори такі як: ритм, римування, рухи, малюнки, образи, асоціації, схеми, таблиці тощо, які забезпечують розумове використання резервів пам'яті у навчанні іноземної мови. Увагу можна розвивати за допомогою наступних вправ: зєднай малюнок з надписом, запитання з відповіддю, слово з еквівалентом у рідній мові, порівняй і знайди схожість (різницю), доповни, закінчи, постав у правильному порядку, тощо... [2, с.].

Уява розвивається в казкових та рольових іграх, а також під час виконання проблемних завдань. Учні вчаться відділяти суттєві ознаки від несуттєвих, виділяти головне, співставляти нові факти з відомими, оцінювати ситуації, узагальнювати, послідовно та логічно мислити, робити висновки. Після того як учні оволоділи механізмом мислення вони здатні формувати поняття. Важливість знань посилюється, учні самі включаються в розробку нових способів дій, знаходять ознаки нових понять і від дій переходять до самостійного пошуку шляхів вирішення пізнавальних завдань. На думку Дж.Брунера, формувати основні лінгвістичні поняття доцільно на основі педагогіки відкриття, тобто навчання в процесі пізнання нового на основі трансформації уже відомого. Метою педагогіки відкриття (*learning by discovery*) є не тільки оволодіння знаннями та вміннями але і їх використання, що стимулює самостійне мислення і творчу діяльність учнів. Педагогіка відкриття сприяє довготривалому запам'ятовуванню навчального матеріалу, формуванню внутрішньої мотивації, оволодінню учнями евристичними прийомами навчання і розвитку інтелектуального потенціалу, а саме формуванню умінь впізнавати і вирішувати проблемні завдання, створювати гіпотези, абстрагувати результати. Такою формою роботи можна назвати і проектну діяльність. Проект – це діяльність, в основі якої лежать інтереси дитини. Працюючи над проектами, ми, з одного боку, збільшуємо час активної мовленнєвої діяльності, а з другого боку, стимулюємо самостійну пошукову роботу [1, с. 10-15].

Формування граматичної компетенції здійснюється в процесі вирішення розумових завдань, в яких увага переноситься з результату на шлях досягнення результату. За рахунок таких завдань: Подивись уважно... Порівняй... Виділи..., слідкуй уважно чи правильно він говорить.. розвивається розумова активність молодших школярів. Важливо щоб дитина не відчувала страху за помилки та намагалася всіма способами реалізувати свій комунікативний намір.

Стимулювання психічного розвитку в поєднанні з комунікативно-ігровою методикою на основі розвиваючого принципу навчання сприяє не тільки формуванню активної творчої особистості учня, але й отриманню ним глибоких знань з іноземної мови, гнучких умінь іншомовного спілкування.

Таким чином комунікативно-ігрова методика навчання іноземної мови сприяє формуванню іншомовної компетенції в зоровому та слуховому сприйманні, у формуванні умінь з усного та писемного висловлювання та умінь з усної, письмової та онлайн взаємодії, що є актуальним на сьогодні.

Дослідження показують, що вивчення іноземних мов з раннього віку сприяє розвитку інтелекту дитини в цілому, розширенню обсягу пам'яті, розвитку фонематичного та інтонаційного слуху, тобто формуванню комунікативної компетенції, яка складається з лінгвістичної, мовленнєвої, соціокультурної та загальнонавчальної.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Недосека О.В. – Klasnaosinka.com.ua/ru/article/problema-navchannya-i-rozvitku-ditini-v-pratsyakh-.html
2. Організація навчального процесу в початкових школах//Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2000. - №19/20. – с. 23
3. Общие основы педагогики. – М., 1967. – с. 178 – 179.
4. Проблеми сучасної психології. Збірник наукових праць. Випуск 20. – Кам'янець – Подільський., Аксіома., 2013 р.
5. Прохоров А.О. Особенности психических состояний младших школьников в учебной деятельности// Вопросы психологии. – 1998. - № 4. – с. 42 -54
6. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: початкова школа: іншомовна освіта + Державний стандарт початкової освіти. – К.: ТД «ОСВІТА – ЦЕНТР+», 2018. – 80 с.